

SVENSKA
ESPERANTO-
TIDNINGEN

La Espero

2012:5-6

Estis ...

Olivia ludas dum *Språkdagen*

Henning Sato von Rosen prelegas dum *Bok & Bibliotek*

La budo dum *Skoldagarna* en Malmö

Estos ...

Famaj homoj ligitaj al nia estonta kongresa urbo Karlstad: Selma Lagerlöf, Gustaf Fröding, Karl IX (la fondinto) kaj Nils Ferlin

Organ för Svenska Esperantoförbundet

ISSN 0014-0694

Marto 2012 • 100-a jarkolekto

Fondita en 1913

Redaktion: Bengt Olof Åradsson och Olof Pettersson

Frågor om prenumeration, adressändringar o. dyl.:

Esperanto-Centro, Vikingagatan 24, 113 42

Stockholm, tel. 08-34 08 00. sveda@esperanto.se

E-post: laespero@esperanto.se

Ansvarig utgivare: Leif Nordenstorm

Utformning: Omnibus Typografi & Bengt O Åradsson

Tryck: Pingvinpress

Prenumeration 2012: 200 kr.

Prenumerationsavgift för La Espero ingår i medlemsavgiften.

Plusgiro 20 12-3, Esperantoförbundet.

ESPERANTOFÖRBUNDET

Adress: Esperanto-Centro, tel. 08-34 08 00

Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,

E-post: sveda@esperanto.se

Nätsida: www.esperanto.se

Öppettider: Esperanto-Centro har flexibla öppettider dagtid. Ring i förväg!

Plusgiro: 20 12-3, Esperantoförbundet

Medlemsavgift 2012:

Direktansluten medlem 200 kr.

Ungdomsmedlem (max 20 år) 100 kr. Medlemmar

under 30 år är samtidigt medlemmar i SEJU,

Sveriges Esperantisters Ungdomsförbund.

Hel familj 300 kr (inklusive ett exemplar av La Espero.

Tilläggsexemplar kostar 100 kr/år).

UEA-avgifter och prenumerationer: Leif Holmlund,

Kågevågen 40 B, 931 38 Skellefteå, tel: 0910-733810

ESPERANTOFÖRLAGET

Adress: Vikingagatan 24, 113 42 Stockholm,

Postgiro: 578-5

Nätsida: www.algonet.se/~eldona

E-post: eldona@telia.com **Telefon:** 070-5850054

ESPERANTOGÅRDEN

Adress: Esperanto-Gården, 680 96 Lesjöfors,

Nätsida: esperantosverige.se/kursgard-o-vandrarhem

E-post: egarden@esperanto.se

Telefon: 0590-309 09

Manus till La Espero

sänds till Bengt Olof Åradsson

Nygatan 10A; 281 48 Hässleholm; tel 070-200 4574

e-post: laespero@esperanto.se

	<i>Stoppdatum</i>	<i>Utkommer senast</i>
Nr 1	15 januari	15 februari
Nr 2	28 februari	30 mars
Nr 3	30 april	31 maj
Nr 4	15 augusti	15 september
Nr 5-6	31 oktober	30 november

Utgivningsplanen är preliminär. Den som har brådskande information som måste komma ut senast ett visst datum bör ta kontakt med redaktören i god tid innan.

La Espero – elektronike

Cu vi povas imagi legi nian gazeton LA ESPERO ekrane aŭ per epub-legilo. Jam longe estas la ideo ke al tiuj, kiuj ne nepre volas ricevi la gazeton papere, al tiuj ni sendu ĝin en pdf-formato. Ankaŭ eblas ke ni sendu la gazeton en la formo eBook.

Kelkaj avantaĝoj:

- SEF ŝparas sendkostojn.
- Ni (la socio) ŝparas paperon kaj tiel ni gardas la medion.
- La ricevanto ricevas la gazeton pli rapide.
- Estas pli facile multobligi tekston se oni tion deziras.
- Pli facile serĉi tekstojn.
- k.t.p.

La malavantaĝoj eble estas:

- Ke ne estas la sama sento legi sur la ekrano kompare kun la papera gazeto.

- Eble pli malfacile kunporti la gazeton se oni ne posedas taŭgan legilon.
- Pli malfacile meti en sia arĥivo.

Do, kion vi pensas? Se vi interesiĝas pri la ideo, vi kontaktu Bengt Olof Åradsson aŭ Olof Pettersson per la retadreso laespero@esperanto.se

Mi devas konfesi ke ĝis nun mi mem havas sperton nur pri la dissendado de pdf-formataj gazetoj. Mi ankoraŭ ne uzis la eBook-formaton sed mi supozas ke eblajn malfacilaĵojn ni rapide solvos.

Kaj finfine – la ideo ne signifas ke la membrokotizo malaltiĝos por tiu kiu volas nepaperan gazeton. La ideo estas ke la ŝparota mono iom helpu fortigi la ekonomion de SEF.

Bengt Olof Åradsson

Korektendaĵo

Rune Moln

En la pasinta numero ni forte eraris pri Rune Moln. Multaj legantoj rimarkis la eraron kaj informis min. La ĝusta naskiĝdato de Rune Moln estis 6 septembro 1930.

Mi multe bedaŭras la okazaĵon kaj esperas ke tiaj grandaj eraroj ne plu preterpasos niajn okulojn.

Bengt Olof Åradsson

Kongresa urbo 2013 – Karlstad

KARLSTAD estas granda municipo kaj urbo en provinco Värmland de mezokcidenta Svedio. Ĝi estas la hejmo de Universitato Karstad kaj flughaveno Karlstad, kaj situas ĉe la norda bordo de la sveda lago Vänern. La urbo enhavas proksimume 60 mil loĝantojn, kun 83 mil en la tuta municipo.

Karlstad situas laŭ la ĉefa fervojo konektanta la urbojn Oslo en Norvegio kaj Stokholmo.

Fine de la Klar-rivero, sur pluraj insuletoj, kuŝas urbo kiu gastigos la sekvontan svedan kongreson. Karlstad estas malnova urbo, fondita jam en 1584 kiam la tiama reĝo Karl la IXa donis al ĝi urban licencon. Ĝi estas universitata urbo ekde 1999 kaj havas ĉirkaŭ sesdek mil enloĝantojn.

La urbo preskaŭ estis forviŝita dum incendio en 1865. Nur dek domoj restis. Kvin mil homoj perdis sian hejmon, sed mirakle neniu mortis. La urbocentro, antaŭe plenplena de etaj lignaj domoj, subite estis vaka por pli riĉaj kaj grandburĝaj familioj konstrui grandegajn ŝtonajn konstruaĵojn. Meze de la urbocentro nun situas Stora Torget ĉirkaŭ kiu troviĝas luksaj domoj de la 19a jarcenta fino.

Ankaŭ la gubernio perdis sian oficejon kaj loĝejon por la gubernia estro. Ili devis atendi kelkajn jarojn, sed finfine nova oficejo estis preta en 1871. Ĝi estis rekonstruita kaj gajnis ankoraŭ unu etaĝon dum la 1920-aj jaroj. En

1992 la domo ankoraŭfoje estis renovigita kaj nuntempe troviĝas lueblaj ĉambroj tie. Ili estos nia Kongresejo en majo kun loko por ĝis 80 homoj. Malgraŭ tio la kongresa kotizo estos pli-malpli normala (300 kronoj), ĉar ni ricevis subvencion por lui tiun nenormale luksan lokon.

La kongresejo situas nur du domblokojn for de la stacidomo kaj proksimume kvar domblokojn for de la busstacidomo. En la ĉirkaŭaĵo troviĝas la plej densa parto de turisma Karlstad kaj ene de radiuso de ĉirkaŭ 300 metroj oni povas trovi 12 hotelojn kaj minimume 15 manĝejoj de ĉiu tipo, de rapidmanĝejoj ĝis luksaj restoracioj.

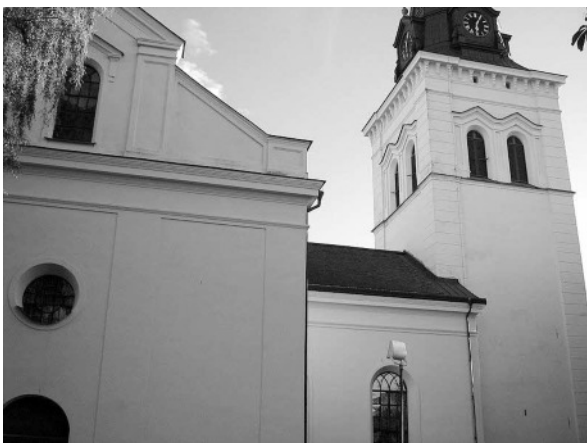
La tradicia Ekskurso estos urbocentra promenado kun vizito al la nova muzeo en la tiama dancejo Sandgrund. Ĝi fermis antaŭ kelkaj jaroj, sed nuntempe la fama pentristo Lars Lerin montras sian arton tie. (Kongresanoj en Lesjöfors antaŭ kelkaj jaroj eble memoras la ekskurson al Laxholmen en Munkfors, la malnova

muzeo de Lars Lerin.) Inter la promenado kaj muzea vizito ni kune manĝos en proksima restoracio. La tuta ekskurso daŭros tri horojn, havas 15 haltojn kaj estas 3 kilometrojn longa.

En la LKK laboras Anita Dagmarsdotter, Stella Lindblom, Lennart Svensson, Helfrid Karlsson kaj Agneta Emanuelsson. Nur Anita fakte loĝas en Karlstad. Stella kaj Lennart estas vermlandanoj sed loĝas ĉirkaŭ cent kilometrojn for. Pro tio ni multe uzas interreton kaj la novan retejon EsperantoSverige por kunagadi. Tie vi ankaŭ daŭre povas trovi pli da informoj kaj komence de la jaro ankaŭ mendilo/aliiĝilo por la kongreso.

La LKK kaj SEF prizorgas la programon sed ni kompreneble esperas ke la kongreso povos fariĝi granda kaj altiri ĉiujn organizojn, grupojn kaj unuopulojn kiuj volas jarkunveni, renkonti malnovajn kaj novajn geamikojn.

LKK

Estas tempo renovigi vian membrecon en SEF – kaj en la kluboj – por 2013. Se vi estas rekta membro de SEF, pagu SEK 200 al pĝ-konto 2012-3. Ne forgesu indiki vian nomon! Se vi membras en iu klubo, vi anstataŭe pagu la deciditan kotizon al la kluba kasisto.

Memoru: “Unueco donas forton!”

Årets upplaga av Europeiska språkdagen ...

... den 26 september i Europa-huset i Stockholm besöktes av ungefär 350 elever från skolor i Stockholmsområdet. I likhet med flera tidigare år fanns även esperanto bland språken att prova på, representerat av Tatu Lehtilä och Olof Pettersson.

Dario Tota, lärare på humanistiska programmet vid Cybergymnasiet, uppskattade evenemanget. Han menar att det visar eleverna att det finns en värld där ute där språk spelar roll på många olika sätt, och berömde även variationen i utbudet av språk som erbjuds.

Även eleverna verkade positiva även om en del var missnöjda

över att inte ha hunnit besöka alla bord under den tilldelade tiden.

Inför Språkdagen hade det även hållits en tävling, denna gång med dikttema och uppgiften att skriva en dikt på något annat språk än svenska eller engelska, samt filma sin uppläsning av den. Vann gjorde Olivia Walters från Högakustenskolans i Kramfors med sin dikt "Still" på tyska, ackompanjerad av eget gitarrspel. Förutom resan till Stockholm och deltagande på själva språkdagen var priset denna gång ett presentkort till en veckas språkresa i Europa.

Olof Pettersson

Tatu vid informationsbordet

Foto Olof Pettersson

SEF en Bok och Biblioteksmässan kaj en lerneja foiro

Även i år fanns Esperanto på plats på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg. Med hjälp av medlemmar från främst Göteborgsklubben gavs information till ett flertal intresserade.

Totalt antal mässbesök: 99136
Medierepresentanter: 1555

Information vid bokbordet

Foto Siv Burell

La lerneja foiro *Skoldagarna* okazis 29-30 oktobro en la Lekspoziciejo Malmö-Mässan.

En la SEF-budo deĵoris membroj de la kluboj en Helsingborg kaj Malmö. La aranĝo estis pli malgranda ol Skolforum en Älvsjö kaj, eble pro la vere aĉa vetero, dum lundo posttagmezo mankis vizitantoj. Entute, dum la du tagoj, manpleno da partoprenantoj entuziasmiĝis, dum aliaj bonvole aŭskultis niajn klarigojn pri esperanto. Multaj, tamen, eĉ ne volis aŭskulti.

Nu – "ni semas kaj semas".

Ann-Louise Åkerlund

Jill Hillford

Foto Ann-Louise Åkerlund

Svenska järnvägsesperantister

Et nytt initiativ har kommit igång för att återstarta verksamheten kring den svenska järnvägsesperantorörelsen. Tidigare fanns det en egen landssektion i Sverige som hette SEFA, Sveda Esperanta Fervoĵista Asocio, eller på svenska: Svenska järnvägsanställdas Esperantoförening. Det internationella förbundet heter IFEF, Internacia Fervoĵista Esperanto-Federacio.

Om du vill veta mer eller om du har information från det gamla SEFA, besök gärna den svenska hemsidan för järnvägsesperantister: www.sefa.nu

Rickard Vesterberg

Besök Esperanto-Gårdens hemsida:
esperantosverige.se/kursgard-o-vandarhem

Esperanto-Gården ricevis novan estraron

Esperanto-Gården har fått en ny styrelse

Tomas Jansson, Lennart Svensson, Anna Ritamäki-Sjöstrand, Douglas Draper

La jarkunveno de Esperanto-Gården sabate la 13an de oktobro elektis estraron, kiu sekvtago inter si elektis la funkciulojn.

Nova prezidanto estas Anna Ritamäki-Sjöstrand. Vicprezidanto elektiĝis la antaŭa prezidanto Lennart Svensson, kiu ankaŭ prizorgas la praktikaĵojn de la gastejo. Tomas Jansson estas nova sekretario. Daŭrigas en la estraro Jan Svensson kaj la kasisto Anders Rylander.

Vicestraranoj estas Hokan Lundberg (nova) kaj Douglas Draper.

La jarkunveno donis al Bengt Nordlöf la taskon esti kunvokanto de la elektoprepara grupo. Li ankaŭ plenumas la rolon de konstanta estrara konsilanto.

Inter la prioritatoj de la nova estraro troviĝas organizado de multflanka somera esperantokurso en la julia semajno 29 (la semajno antaŭ la Universala Kongreso en Rejkjaviko).

La nova prezidanto estas kontaktebla per la retadreso:

[anna.ritamaki <ĉe>kolumbus . Fi](mailto:anna.ritamaki@kolumbus.fi)

På Esperanto-Gårdens årsmöte de 13 oktober valdes en styrelse som dagen efter mellan sig utsåg funktionärer.

Ny ordförande är Anna Ritamäki-Sjöstrand. Till vice ordförande valdes den tidigare ordföranden Lennart Svensson, som också sköter allt praktiskt på Esperanto-Gården. Tomas Jansson är ny sekreterare. Fortsätter i styrelsen gör Jan Svensson och kassören Anders Rylander.

Suppleanter är Hokan Lundberg (ny) och Douglas Draper.

Årsmötet gav Bengt Nordlöf uppdraget att vara sammankallande i valberedningen. Han har också fått rollen som konstant rådgivare till styrelsen.

Bland den nya styrelsens prioriteringar är organisering av en mångsidig sommarkurs i juli vecka 29 (veckan före UK i Reykjavik).

Den nya ordföranden kan du nå på mailadress:

[anna.ritamaki <ĉe>kolumbus.fi](mailto:anna.ritamaki@kolumbus.fi)

En numero 8 de Kelklinie pri... por 1987 troviĝis la suba artikolo

Historia momento en Katrineholm

Mardon la 13-an de oktobro [1987] Karin Lindquist el SEF kaj Mikael Hultgren, Alf Wernersson kaj Haldo Vedin el Norrköping ĉeestis la solenan naskiĝon de Esperantoklubo en Katrineholm, la unua en Södermanland. La iniciatintoj sub gvido de Agneta Emanuelsson faris bonegan preparlaboron, tiel ke la nova klubo havis flugantan starton. Ni rakontis pri niaj spertoj pri kluba laboro en Norrköping kaj poste transdonis donaceton okaze de la solena momento. Ni interkonsentis pri intensa kunlaboro inter la kluboj.

Tiun intensan kunlaboron ni daŭrigu hodiaŭ!

Haldo Vedin

PS. Hodiaŭ [20 oktobro 2012] Wim P vizitis la klubon en Norrköping kaj rakontis pri UK en Hanojo kaj pri la grandega rondvojaĝo en la mondoparto kie li naskiĝis! DS.

Bli medlem i UEA 2013

UEA är den globala organisationen för esperantister. Den har officiella relationer med FN och UNESCO. UEA behöver ditt stöd för att uppfylla sina viktiga uppgifter att:

- sprida esperanto
- verka för en lösning på språkproblemet i internationella sammanhang
- underlätta all sorts kommunikation mellan människor oavsett ras, religion eller politisk åsikt och
- därmed öka förståelsen mellan folk och länder.

UEA ger ut flera esperantotidningar bl.a. REVUO ESPERANTO och har en omfattande bokförsäljning. Som direktmedlem får du köpa böcker från UEA:s bokservice med 10% två gånger om året, och ifall du är MA-medlem får du rabatten vid obegränsat antal köp. UEA anordnar även varje år en stor internationell världskongress för att nämna några verksamhetsområden.

För din egen del betyder det att du får UEA:s årsbok med namn och adresser på delegater i hundratalet länder, och om du är MA-medlem, får du tidningen ESPERANTO, som ger dig värdefull information om vad som händer i esperantovärlden. Dessutom ger medlemskapet (MA och MJ) dig rätt till betydligt lägre kongressavgift.

MJ och MG medlemmar kan läsa tidningen Esperanto på nätet, om UEA får mailadressen. Du betalar avgiften genom att sätta in pengar på postgiro 14 74 29-5, SEF specialkonto. Ange vad pengarna avser.

Avgifterna för år 2013 är följande:

MA 520 skr. Direktmedlem med årsbok och tidningen Esperanto. Om man är under 30 år blir man automatiskt medlem även i ungdomsorganisationen TEJO och får tidningen Kontakto.

MJ 208 skr. Medlem med årsbok och nätversionen av tidningen Esperanto. I övrigt se ovan.

MG 83 skr. Medlem med "Gvidlibro", och nätversionen av tidningen ESPERANTO. Ger inte nedsatt kongressavgift.

DM 13000 skr. "Dumviva Membro" Betalar för hela livet 25 gånger avgiften för MA.

DMJ 5200 skr. Livsmedlem med årsbok: Betalar för hela livet 25 gånger avgiften för MJ; erhåller årsboken (och till fyllda 30år medlemskap i TEJO med tidningen Kontakto.)

SA 330 skr. Abonnemang av tidsskriften ESPERANTO, utan medlemskap i UEA.

KTO 200 skr. Abonnemang av tidsskriften KONTAKO, utan medlemskap i UEA.

SZ 1040 skr. Avgift för "Societo Zamenhof", särskild stödorganisation. Ger inte medlemskap i UEA:

PT 624 skr. "Patrono de TEJO", betalar 3 gånger avgiften för MJ för att stödja TEJO (ger inte medlemskap): Erhåller tidningen KONTAKTO och andra utgivningar av TEJO.

Upplysningar: Leif Holmlund, Kågevägen 40 B, LGH 1303, 931 38 Skellefteå
Tel. 0910-733810 leif.holmlund@telia.com

Prenumera!

SEF erbjuder sina medlemmar att prenumera på esperantotidningar för 2013. Du beställer tidningarna genom att sätta in pengar på plusgiro 14 74 29-5, SEF, specialkonto, samt att på talongen ange vilka tidningar som avses. Vill du fråga något ytterligare kan du göra det hos:

Leif Holmlund, Kågevägen 40 B, LGH1303, 93138 Skellefteå
Tel 0910-733810. leif.holmlund@telia.com

Tidning	nr/år	pris kr
Esperanto	11	330
Esperanta Finnlando	5	220
Esperanto en Danio	4	121
Femina	4	270
Heroldo	17	427
Juna Amiko	3	144
Kontakto	6	200
La Jaro	1	85
La Kancerkliniko	5	234
La Ondo	11	387
La Ondo rete		110
Literatura Forio	6	405
Litova Stelo, provisoro ne aperas		
Monato	11	543
Monato retversio		300
Norvega Esperantisto	6	130
Oomoto, nur rete		
WWW.oomoto.jp/esrevuo/Oo453.pdf		
Ret-ventoj		
WWW.esperanto.hu/eventoj/		
Scienca Revuo		Nekonata

98-a Universala Kongreso de Esperanto en Rejkjaviko 20-27 juli 2013

Anmälningsavgifter (svenska kronor)

	-2012-12-31	-2013-03-31	-2013-04-01
1. Direkt medlem i UEA(ej MG)	1610	2010	2410
2. Icke direkt medlem i UEA	2010	2495	3030
3. Medföljande, handikappad eller ungdom(född mellan 83-01-01 och 92-12-31), som är medlem i UEA	800	1025	1200
4. Medföljande, handikappad eller ungdom, som inte är medlem i UEA	1210	1520	1830

Handikappassistenter och ungdomar födda efter 92-12-31 betalar ingen kongressavgift. Anmälningsblankett för kongressen kan beställas hos: Leif Holmlund, Kågevägen 40 B, LGH1303, 931 38 Skellefteå, tel 0910-733810 leif.holmlund@telia.com

eller skrivs ut på UEA hemsida <http://www.uea.org/>

Eftersom valutakurserna är osäkra kan avgifterna komma att justeras.

Aŭtunaj tagoj en Alando, 14 – 16 septembro

Ĉi tiun jaron EAF lokigis la Aŭtunajn Tagojn al Mariehamn, Alando. Venis 27 partoprenantoj de Finnlando, sed nur 9 de Svedio. La ŝipoj de ambaŭ landoj alvenis samtempe en pluvega kaj blovega vetero. Oni dire la sekvanta ŝipo iris rekte al Åbo, ĉar ĝi ne povis alboridiĝi en Mariehamn pro la ŝtormeto.

En *Självtystelsegården* [Memregada domo – speco de parlamento] ni spektis filmon pri Alando kaj poste Anna Ritamäki-Sjöstrand informis pri la aŭtonomio kaj registaro de Alando. Ŝi transloĝiĝis kun sia familio al Mariehamn en januaro 2012, kaj jam ŝi estas membro de la parlamento.

Tuttaga ekskurso

Abundas vidindaĵoj en Alando. La unua halto estis ĉe la preĝejo de Hammarland el la 13a jarcento. La vetero nun estis ege suna kaj agrabla.

En Eckerö ni miris pri la granda poŝtdomo, kiun oni konstruis POST la ĉesigo de la poŝtŝipado inter Grisslehamn – Eckerö. Mariehamn transprenis la taskon, kaj la graveco de Eckerö malgrandiĝis. Multaj poŝtperantoj pereis dum la ŝipado. Nuntempe artistoj kaj verkistoj povas loĝi en la granda domo, ĉefe somere. Studi ŝildojn el diversaj landoj estas amuze. Ĉe iu pordo ni trovis malpermeson eniri ne nur por hundoj, sed ankaŭ por katoj.

En Käringsund sovaĝa ŝafaro logas turistojn. Ni vidis la cervojn,

sed ne la aprojn.

La mezepoka **Kastelholm** fariĝis reĝa kastelo dum la Vasa epoko. Ene oni rimarkas la blazonon de la Vasa familio, la garbon. Erik XIV enprizoniĝis ĉi tie. Pli kaj pli la kastelo ruiniĝis sed post ampleksa riparado ĝi nun estas muzeo.

Apud la kastelo situas la subĉiela muzeo de **Jan Karlsgården** kun ĉ. 20 malnovaj domoj. La somermeza stango restas la tutan jaron, abunde dekorita. Ni lunciis en Jan Karlsgården, kie la kuiristo Mikael Björklund ŝerce rakontis pri la manĝaĵo: salmo kun terpoma kaĉo, farita de lia bopatrino, bongusta pano farita de lia patrino kaj mem “li estis farita el butero”. Per televidaj programoj multaj konas Björklund, kiu gajnis multajn kuirkonkursojn kaj foje fariĝis majstro de sveda konkurso.

Alando konsistas el 6700 insuloj, kaj por atingi **Simskåla**, ni iris prame por viziti la domon de la alande fama verkistino Anni Blom-

qvist (1909 – 1990). La vivo kiel edzino de fiŝkaptisto estis dura. Ŝi unue perdis sian edzon kaj la pli aĝan filon kaj poste la maro ankaŭ prenis la pli junan filon. Post libro pri sia edzo, ŝi verkis kvin librojn pri Stormskårs Maja. Ili estis filmataj kaj la populara televida serio montriĝis kaj en Finnlando kaj en Svedio.

Dimanĉe ni i.a. vizitis la **Ŝipmuzeon** kaj la solan restantan kvarmastan velŝipon de la mondo – Pommern. En la muzeo troviĝas vira prufiguro inter la inaj. Ĉu li ankaŭ estas unika?

Je la 14a h. ni adiaŭis unu la alian kaj iris en kontraŭajn direktojn.

Koran dankon al la multaj finnaj samideanoj, kiuj ĉiuj kontribuis al la ege interesa aranĝo! Ni kore rekomendas niajn legantojn partopreni la venontan “Aŭtunaj Tagoj”. Kie? Ni ankoraŭ ne scias.

Siv Burell

Naturamika Esperanto-Domo i Málaga

Den 12e oktober invigdes Naturamika Esperanto-Domo i Málaga. Invigningen gav på sydlandskt vis upphov till en liten minifestival med dans på den idylliska gågatan utanför fastigheten.

De praktiska arrangemangen hade ordnats av Esperanta Naturamikaro tillsammans med “la esperanta tempobanko” och motsvarande organisationer i Málaga. Fastigheten ligger på kort prome-

nadavstånd från badstrand och på lika kort avstånd från ett universitet och ett bibliotek, med vilka överenskommelser finns om samarbete när behov uppstår.

@-adressen till Esperanta Naturamikaro, som är medlemsorganisation i Naturfreunde Internationale med säte i Wien, är eo-naturamikaro.webnode.nl/.

Bertil Nilsson

Joel Batila, kansler i Republiken Kabinda, tillsammans med Jarl Hammarberg och en dam från Málaga. Foto: Agneta Emanuelsson

Synpunkt på esperantos plats i ämnet Människans språk

En av skolans viktigaste uppgifter är att stimulera elevernas kritiska tänkande. Det är motsatsen till att försöka pådyvla eleverna åsikter.

Om dessa två meningar är sanna, vilket de nog måste anses vara, om vi betraktar de lagar och läroplaner som brukar gälla, då ska undervisning medvetandegöra elever om problem och låta dem kritiskt granska möjliga lösningar.

Vilket eller vilka var det eller de problem, som gjorde att esperanto uppkom? Det var dessa:

1. Människan är den enda revirhävande arten, som blivit så trångbodd, att ett konstant globalt revirproblem har uppstått.
2. Människan är den enda art, som blivit tillräckligt medveten för att inse detta.
3. Människan är den enda art, som blivit tillräckligt etiskt medveten för att medvetet vilja lösa problemet.
4. Genom sitt medvetande kan människan föreställa sig framtiden och försöka påverka den bl. a. genom att försöka påverka sina medmänniskor.

Här finns alltså problemen, som Zamenhof ställdes inför och lät

oss gå förbi alla funderingar, som eleverna kan ha – de är saker, som den enskilda läraren har att hantera i undervisningssituationen – och gå direkt till de lösningar, som Zamenhof försökte driva fram genom att påverka sina medmänniskor.

Zamenhof bedömde att tre identitetsmarkörer påverkar olika folks samlevnad på ett särskilt destruktivt sätt:

1. olikheter i språk,
2. den del av religionerna, som enligt hans bedömning var mänskliga påhitt,
3. vanan att ge landområden namn efter de folk, som har störst makt över dem. Här finns möjlighet att diskutera om hans bedömning var riktig och i så fall, om den fortfarande är giltig. Och om hans lösningar ställer till nya problem. Eller, om de är bra, hur de kan genomföras.

Det är utmärkande för arten människa, att den strävar att lägga alltmer under sin medvetna kontroll, vilket inte sällan skapar nya problem. Det har inte heller varit ovanligt med försök att medvetet påverka språk ända från antiken till vår tid. (Här finns också möjlighet att behandla den

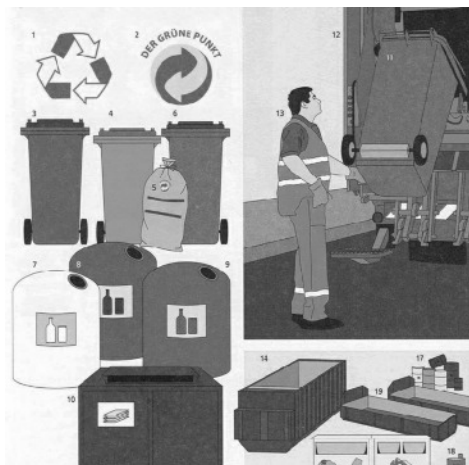
ibland diskuterade uppfattningen, att ordet språk bör betydelsebestämmas så, att olika språk egentligen är varianter av Språket med stor bokstav.) Därmed också sagt, att det inte finns någon vetenskaplig grund för att försöka upprätthålla en skillnad mellan "naturliga" och "konstgjorda" språk.

Zamenhof ville för sitt eget folks räkning stärka den första identitetsmarkören (språket), försvaga den andra (den religiösa) och utplåna den tredje (territoriernas namngivning). För resten av världens folk ville han försvaga den första, harmonisera den andra och utplåna den tredje.

Vill dagens esperantister samma sak som Zamenhof ville? Förmodligen finns inte tid att fördjupa sig i ämnet, men det är viktigt att eleverna inser att dagens esperantister har uppfattningar som dels skiljer sig mycket från Zamenhofs och dels skiljer sig mycket sinsemellan.

En uppgift för någon intresserad elev kunde kanske vara att göra en liknande analys av Klingons uppkomst och utbredning. Det kunde försvara dess plats i läroboken!

Bertil Nilsson

Ny bildordbok från FEL

Flandra Esperanto Ligo (FEL) har nyligen gett ut en ny bildordbok på esperanto, Ordboken är en esperantoversion av det tyska förlaget Dudens *Das Bildwörterbuch* och består av 800 sidor och över 30 000 termer. I det tyska originalet är samtliga bilder i färg, medan esperantoversionens bilder är i gråskala, men med ett urval av 22 bildteman i färg i slutet, bland annat just namn på färger. I förordet rekommenderas man använda *Bildvortaro*, *PIV* och en nationalspråkig översättning av bildordboken i kombination. Vidare understryks att det inte är en termordbok, utan främst en allmänspråklig sådan. Boken kostar 38 EUR plus frakt och kan beställas från FEL:s nätbutik www.esperanto.be.

Olof Pettersson

Lingvoj en Svedio – BET 48, julio 2012, Pala, Estonio

Mia temo povus esti granda temo. Sed mi parolos nur mallonge. Kial mi elektis tiun temon? Elektis ĝin ĉar estis granda ŝanĝo en la nombro de la lingvoj en Svedio dum la lastaj 50-60 jaroj. Antaŭ 60 jaroj 6-7 lingvoj estis en Svedio. Hodiaŭ estas parolataj kaj skribataj ĉirkaŭ 150 lingvoj, la plej multaj estas malgrandaj sed estas ankaŭ grandaj.

En Svedio loĝas preskaŭ 2 milionoj fremdlandanoj, de ili estas 1,5 enmigrintoj kaj baldaŭ 0,5 estas infanoj de enmigrintoj, infanoj kiuj naskiĝis en Svedio.

Enmigrintoj kun permeso loĝi kaj labori en Svedio kompreneble bezonas la svedan lingvon. Ni esperas ke ili lernas. Sed la kapablo lerni la lingvon diferencas inter homoj.

Tri grupoj

Mi volas klasifiki la lingvojn en Svedio en tri grupoj. La grupoj dependas de la ŝtata politiko, kiu estas sufiĉe nova en Svedio.

Grupo 1 estas la sveda, estas nia nacia lingvo. Ni havas nur unu nacian lingvon. Sveda estas la ĉefa lingvo de la lando.

Grupo 2 konsistas el 5 lingvoj de malplimulto. Ek de la jaro 2009 tiuj 5 lingvoj oficiale estas lingvoj de malplimulto. Ili estas:

- Finna (300 000 finnoj en Svedio)
- jida lingvo
- meänkieli (ia finna lingvo en norda Svedio)
- cigana lingvo aŭ romani (Romani: 40 000 en Svedio. Ĉefe parolata lingvo, sen nacio)
- lapona (20 000 laponoj en Svedio)

Kial tiuj lingvoj estis elektitaj kiel lingvoj de malplimulto? La respondo estas: ili havas longan historian tradicion en Svedio.

Tiuj 5 lingvoj posedas diversajn rajtojn. Unu ekzemplo: en norda Svedio estas komunumoj kie granda parto de la loĝantoj parolas aŭ meänkieli aŭ lapona. En

kelkaj aliaj lokoj en Svedio oni multe parolas finne. En tiuj lokoj oni havas la rajton uzi sian propran lingvon en kontaktoj kun svedaj aŭtoritatoj.

Grupo 3 estas la sufiĉe novaj ĉ. 140 lingvoj en Svedio. Mi mencias ĉi tie la plej grandajn fremdajn lingvojn ĉe ni

- araba lingvo. Inter la arab-parolantaj estas granda grupo de irakanoj. Ili estas 120 000
- kurda lingvo. La kurdoj estas inter 10000 – 50 000 homoj. Iliaj civitaneco estis la turka. Ili ĉefe venis antaŭ 30 jaroj.
- pola lingvo. La enmigrintoj venas ĉefe al Svedio por labori dum kelkaj jaroj
- La somala lingvo kreskas ĉar tiu grupo kreskas. Ili estas rifuĝintoj. En la jaro 2010 ĉ. 9000 rifuĝintoj el Somalio ricevis permeson resti en Svedio. Sed 20000 aliaj personoj el Somalio devis reveni hejmen al sia lando. (32 000 somaloj en Svedio naskiĝis en Somalio). Ilia lingvo estas ia afrikaazia lingvo
- tajlanda lingvo. Estas ĉefe virinoj el Tajlando kiuj venas en Svedio por labori kaj por edziniĝi kun svedaj viroj (la tajlandanoj estas 25 000).

Lingva politiko

Kun multaj lingvoj en la lando Svedio bezonas lingvan politikon. En la jaro 2005 estis decido pri tio. La parlamento decidis ke ĉiuj en Svedio havas rajton al lingvo. Tio signifas:

- evoluigi kaj dediĉi la svedan lingvon
- evoluigi kaj uzi sian propran gepatran lingvon
- havi eblecon lerni fremdajn lingvojn

En kia maniero evoluigi la propran gepatran lingvon? Ek de la jaro 1968 enmigrintaj infanoj havas rajton al edukado en sia gepatra lingvo. Ekzemple povas esti unu horo en la semajno en lernejo. Dum multaj jaroj ofte tiu edukado okazis dum la tempo de

la regulaj lernohoroj. Sed nun ofte estas post la regulaj horoj (do ne ĉiuj venas al la instruado).

En la sveda politiko oni daŭre diskutas pri la edukado de la fremdaj gepatraj lingvoj. Estas kaj avantaĝoj kaj malavantaĝoj. En Svedio ankoraŭ estas tiu edukado. Sed Danlando finis.

Ĉu la ordinara instruado en la lernejo povas esti en la gepatra lingvo de la lernantoj, kiam la gepatra lingvo ne estas la sveda? Jes, povas esti se troviĝas veraj [sanna] instruistoj. Mi havas unu ekzemplon. En baza (elementa) lernejo en Lund estas 120 lernantoj kiuj parolas la araban. La araba estas ankaŭ lingvo en la lernejo. La lernantoj venas de Irak, Libanon, Syria kaj aliaj.

Mi parolis pri infanoj. Nun mi parolas pli plenkreskulaj enmigrintoj ek de la 16aj jaroj. Ili bezonas lerni la svedan lingvon. La komunumoj respondecas. Ili devas oferti kurson en la sveda lingvo kaj scion pri la sveda socio. La kursoj estas por novaj enmigrintoj.

Fremdlandana loĝantaro laŭprocenta

Preskaŭ 2 milionoj fremdlandanoj en Svedio signifas preskaŭ 20 % de la loĝantaro (ni estas 9 milionoj). La procento varias de loko al loko. Ekzemple en la granda urbo Malmö en suda Svedio la enmigrintoj kun siaj infanoj sumiĝas je 30 % de la loĝantoj. Mia urbeto Skara en okcidenta Svedio havas nur 5%. Kelkaj personoj venas el Eritrea en Afriko. Ili parolas la lingvon tigrinan, kiu estas semida lingvo.

Okazas ke mi aŭdas la tigrinan lingvon. De tempo al tempo mi dimanĉe vizitas diservon en nia katedralo. Okazas ke ankaŭ deĵoras eritrea virino. Ŝi legas tekston el la Biblio en sia lingvo. Bedaŭrinde ŝi ne parolas esperanton. En Skara estas nur unu esperantisto. Estas mi.

Kerstin Kristoferson

Plurŝtupa akcepto de kristanismo en Svedio

“Arne, la ĉefido”, romano por infanoj kaj plenkreskuloj, unue eldonita en 2005 aperos en nova eldono. Tial estas taŭga tempo por iom komenti la fonon de la libro: la alveno de misiistoj al Svedio.

En la pasinta tempo oni ofte pensis ke Svedio iam ŝanĝis religion: pro la alveno de misiistoj, el kiuj Ansgar (801-865) estis aparte grava. Antaŭ la alveno de la misiistoj ĝi estis pagana, aŭ eble oni preferas la esprimon praskandinava. Post la alveno de misiistoj ĝi fariĝis kristana.

Plurŝtupa akcepto de kristanismo

Esploristoj lastatempe tamen konsciigis ke la transiro de unu religio al alia estas multe pli komplika afero, ol oni antaŭe supozis. Unue oni ne tute klare scias *kia* estis la praskandinava religio, de kiu okazis la transiro. Oni rimarkis ke la praskandinavoj dum sia tuta prahistorio havis kontaktojn kun popoloj, kiuj vivis pli sude. Jam jarcentojn antaŭ la kristaniĝo nordiano prunteprenis ideojn el kristanismo. Ideojn pri la fino de la mondo kaj la ekesto de la nova monto oni trovas en Völuspá (aperinta en Esperanto en *Islandaj pravoĉoj*) en la Poezia Edda. La ideoj estas tiel similaj al la evangelio de Mateo ke oni ne povas kredi ke estas nur koincido.

Do, ni povas konstati ke tiuj, kiuj unue alportis kristanajn ideojn al Skandinavio, ne estis misiistoj, sed nordianoj, kiu revenis al sia hejmregiono post komercaj vojaĝoj. Verŝajne tiuj, kiuj revenis post rabaj vojaĝoj ne utiligis la vojaĝojn por konatiĝi kun la religio de la vizitataj landoj.

La dua grupo, kiu alportis kristanisman al Skandinavio, verŝajne estis kristanaj sklavoj, kiuj estis perforte kondukataj aŭ vendita al Skandinavio. En la kroniko de Ansgar oni povas legi ke li renkon-

tis kristanajn kaptitojn en Skandinavio. Ni tamen malmulte scias pri tiuj homoj, ĉar skribistoj tiampe malmulte interesiĝis pri sklavoj. Ni povas tamen diveni ke iuj el la sklavinoj edziniĝis al viroj en la lando kaj tial komencis eduki siajn infanojn kristane.

Nur en la tria vico venis misiistoj, kiuj propagandis la novan religion.

Diverskiala akcepto

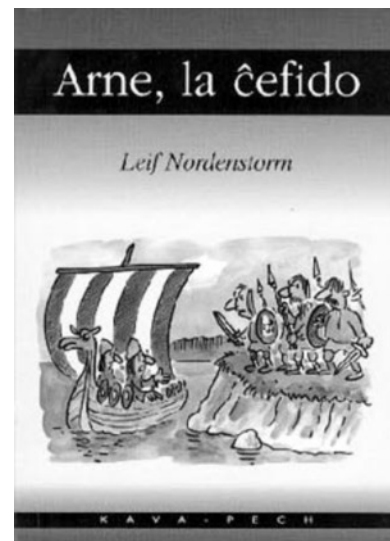
Ankaŭ kiam temas pri la akcepto de la nova religio la scienco devis reinterpreti la okazintaĵojn. Kristanisman akceptis la praskandinavoj de tute malsamaj kialoj. Por kelkaj homoj la konvinkiĝo pri la vereco de la nova religio estis decida.

Tamen por multaj homoj la deziro havi pli da kontaktoj kun cetera Eŭropo estis pli gravaj. Por la plejmulto verŝajne ne estis ebleco elekti, sed ili simple sekvis la decidon de diversnivelaĵoj. Ekzistis ankaŭ la ideo ke la skandinavaj dioj havis influon nur en Skandinavio. Vojaĝante al alia lando oni devis kredi je aliaj dioj. En *Orm la Ruĝa*, Orm kaj liaj kompanoj ofertas al Ĝgir, Sankta Jakobo kaj Allah antaŭ ol veturi de la Iberia duoninsulo por esti tute certaj pri bona vetero. Tre praktika solvo!

Restaĵoj

La fina akcepto de kristanismo ne signifis ke la malnova religio tute malaperis. La malnovaj dioj, kiel ekzemple Toro, pluvivis en popolaj fabeloj. La supernaturaj estaĵoj je malpli alta nivelo, kiel ekzemple troloj, elfoj k.t.p. plue havis rolon en la popola kulturo. La sankaj lokoj daŭre estis sanktaj: oni plurloke konstruis preĝejon en la malnova oferejo. La fontoj, kiuj antaŭe estis dediĉitaj al praskandinavaj diinoj, dediĉiĝis al kristanaj sanktulinoj.

Alia problemo pri niaj scioj pri la praskandinava literaturoj estas ke

kaj la Poezia Edda kaj la Proza Edda (aperinta en Esperanto) estis kompilitaj en la 1200-aj jaroj, kiam Islando delonge estis kristana. La influo de mezepoka rakonta tradicio estas evidenta.

Cetere, ankaŭ Ansgar ne estas tute fidinda en siaj rakontoj pri la aventuroj en Svedio. Eĉ misiistoj iam plibonigas siajn rakontojn por montri kiel danĝera estis la tasko.

Esperantistoj, kiuj volas legi pri la religiŝanĝo en Svedio kaj pri praskandinava literaturo povas elekti inter pluraj titoloj.

Leif Nordenstorm

Menciitaj libroj

Arne, la ĉefido. Dobřichovice: Kava-Pech. 2005. (Baldaŭ nova eldono ĉe Eldona Societo Esperanto.)

Islandaj pravoĉoj. Malmö: Eldona Societo Esperanto. 1964.

La edda de Snorri Sturluson. New York: Mondial. 2008.

Orm la ruĝa. Stockholm: Eldona Societo Esperanto. 1989.

Kallelse och inbjudan till ILEI:s årsmöte

Årsmötet kommer att hållas under Esperantokongressen i Karlstad i maj 2013.

Agneta Emanuelsson, ordförande

Tra suda Svedio en majo 2012

La 15an de majo mi flugis al Stokholmo per Norwegian, mia amikino Kerstin trovis tre avantaĝan prezon, 36 eŭrojn. La flugo daŭras nur unu horon, sed la vojaĝo de mia urbo al la flughaveno ĉirkaŭ unu horon kaj plian horon oni devas rezervi por devigaj taskoj en la flughaveno. Nun, en la flughaveno de Helsinko mi timiĝis, ĉar la pasaĝeroj de Norwegian devas mem enregistriĝi per aŭtomato. Post ioma tempo mi trovis virinon, kiu instruis al mi, kion fari, kaj helpis ankaŭ du rusojn, kiuj ne komprenis, ke oni enregistriĝu mem aŭtomate.

En Stokholmo la vojaĝo de la flughaveno Arlanda al Brandbergen, kie K. loĝas, daŭras du horojn. Do, flugvojaĝoj postulas pli da tempo ol oni antaŭpensas, sed la prezoj povas esti multe malpli altaj ol tiuj de la ŝipoj Viking-line kaj Silja-line. Brandbergen situas 20-30 km de la centro de la sveda ĉefurbo. Facile troveblas herbejoj, rokoj, arbaroj kaj aliaj tre agrablaj kaj trankvilaj promenejoj. Ĉie floris ĉerizarboj, padusoj, viburnoj, siringoj, sorporboj. Bonaj odoroj ŝvebis en la aero kaj la vetero estis somereca, suna kaj varma. K. diris, ke multaj birdoj kantadis, sed de longa tempo mi ne povas aŭdi birdojn. Ni vidis violajn kaj blankajn fritilario bunta (Fritillaria meleagris), kiu en Finnlando estas protektata aŭ kreskas nur en ĝardenoj, ni vidis manorkideojn montpaŝtejajn (Orchis sambucina), kiuj elterigas flave blankajn kaj forte violajn florarojn. Ĉarma nomo "mandelblomma" estis saksifrago bulba en E-to. Nenion tian mi antaŭe vidis! Ankaŭ la flava primolo kuraca en mia lando raras, sed en Svedio abundas. Multajn florojn mi konis: flavegajn kaltojn, pure blankajn stelariojn kaj aliajn. Ni piknikis en herbejo kaj ĝuis trankvilon kaj pacon, kvankam ni ne estis longe for de la ĉefurbo. (Fotojn mi havas pri la floroj kaj povus sendi rete, se tio iun interesus.)

De Stokholmo ni trajne vojaĝis al Helsingborg por partopreni la svedan E-kongreson 18.-20.5. Pri la kongreso eble en Esperanto-lehti. Ni tranoktis en junulargastejo. Meze de la dua nokto fajroalarma ellitigis nin ĉiujn kaj multaj eldomiĝis sur la straton hazardmaniere vestitaj kaj timigitaj, konfuzitaj. Tamen evidentiĝis, ke la alarmo estis elektra eraro.

Unu vesperon K. kaj mi ŝipis al Helsingör por tie pasigi kelkajn horojn en la malnova urboparto. Ni rondiradis serĉante restoracion konvenan al ni kaj, fuĝinte el brua bierejo, kie neniu atentis pri ni, ni eniris "italan" restoracion plenenan de klientoj. Tie ni trankvile kaj komforte vespermanĝis intergajaj sed ne bruaĵoj homoj ĉe kandellumo.

De Helsingborg ni vojaĝis al la universitata urbo Lund fondita ĉ. la 1000a jaro, kie K. siatempe studis. Tie ni tranoktis en solena malnovstila hotelo. Ni multe promenis en parkoj kaj mi lernis koni folioarbojn, kiuj ne estas kutimaj en Finnlando: fago, frakseno, ulmo, kverko. Ni admiris la lumon kribratan tra la foliaro. Ie kreskis ankaŭ rara "Nasztukoarbo", sur kies branĉoj pendis kvazaŭ blankaj naztukoj.

Ni vizitis la grizan sabloŝtonan katedralon (partoj de ĝi datiĝas de la 11a jc), muzeojn, lokojn, kiujn K. konis en siaj studentaj jaroj. Mi ĝojis, ke mi sufiĉe bone komprenas skribitan svedan kaj elturniĝas en muzeoj sen tradukanto. La universitato de Lund estis fondita en la 17a jarcento, por ke svedaj studentoj ne plu iru studi en Danio, sed restu en sia propra lando. La suda parto de nuna Svedio iam estis parto de Danio. Tio influas ankaŭ la dialekton eĉ nun.

Poste ni vojaĝis al Höör. Tie ni deziris viziti la konstruaĵojn, kie la gepatroj de K. havis librovendejon, sed nun tie estis vestaĵovendejo. En la nova librovendejo la posedanto prezentis al ni la eblecon legi libron sur elektronika tabuleto. Interese, sed eble ni trovis tion tro moderna maniero kaj niaj kapoj preferis la paperajn

volumojn. Kerstin vizitis la tombron de siaj gepatroj kaj aliaj familianoj. Esperanto estas longa tradicio en ŝia familio.

Ni tranoktis en bela trankvila loko Stiftsgården Åkersberg, kie ni havis ĉambron en la teretaĝo. Antaŭ nia fenestro kreskis grandaj fagoj, kaj iom pli fore viziteblis Kapelo de Paco. Tie mi ekbruligis kandelon memorante ĉiujn miajn E-geamikojn, precipe la afrikajn. En Åkersberg situas ankaŭ junulara gastejo. La mebloj estas malnovaspektaj, ĉio estas harmonia kaj trankviliga. La tuta entrepreno estas premiita pro sia ekologia sinteno.

Ni daŭrigis nian vojaĝon al Åhus, marbordo kie la familio de Kerstin iam havis somerdometon. Ni senpermesite iris sidi en ĝia korto en pinarbaro. Kerstin rakontis pri siaj tieaj someroj en la infaneco. Ni tranoktis en hoteleto sur la strando. El nia fenestro ni vidis la preskaŭ malplenan longan plaĝon, longan ĝeteon, bluan vastan maron kaj maljunan solecan pinon, kiun mi fotis. Kvankam la marakvo certe estis nur 10-13-grada, iu viro longe naĝadis kaj plonĝadis en ĝi. Sur la plaĝo ludis infanoj kun gepatroj kaj kelkuloj sunumis sin.

La suno leviĝis ĉ. la 4a horo el malantaŭ la pino. Mi gvatis ĝin por foti. Kelkajn vojaĝojn ni faris per busoj, aliajn per trajnoj. En Svedio la vojaĝanton trafas la malfacilaĵo, ke ĉiuj vojaĝoj devas esti antaŭpagitaj. En neniu veturilo oni pagas per kontanta mono. Sen Kerstin mi neniam estus trovinta la lokojn kie aĉeti la biletojn kaj la haltejojn de diversaj buslinioj kaj la horarojn de diversaj trajnokompanioj.

Ni vojaĝis tra Kristianstad al Kalmar. Ĝi estas urbo bone konata en Skandinavio pro historiaj kialoj, ĝi estas fama Hansa-urbo, kaj tie la regantoj de Nordio ligis pakton nomatan Kalmar-unio en la 14j. La kastelo, pli precize fortikaĵo, datiĝas de la 12a jc. Ni vidis ĝin nur de ekstere. Ni promenadis en mirindaj parkoj, kie floris bulbofloroj en elegantaj

bedo. La plej ĝuinda estis japaneska ĝardeno, kie birdetoj flugadis de branĉeto al branĉeto, jen kaj jen baniĝante en lageto. Ni tranoktis en impona Urba hotelo (Stadtshotell), kie ni havis kaj dormoĉambrojn kaj vivoĉambrojn!

En la muzeo ni vizitis ekspozicion pri Jenny Nyström, pentristino, pri kiu mi sciis nur, ke ŝi faris multajn bildkartojn kristnaskajn.

Fakto

Jill Hillford kaj Kerstin Rohdin dum la ekskurso

ŝi vere estis kaj kian vivon ŝi havis, vivtenante tutan sian familion per sia arto. (La edzo estis malsana.)

La sekva haltloko estis urbeto Högsby, kie Kerstin loĝis dum dudeko da jaroj kun sia esperantista brita kunulo, verkisto, artisto Harold Brown. Ilia Flava Domo sur la rivero Em akceptis multajn E-gastojn. Ni rigardis ĝin de la kontraŭa bordo de Em. Ni piknikis en herbejo. Kerstin renkontis unu du konatojn.

Ni daŭrigis al Oskarshamn, kie ni vespermanĝis ĉe esperantistino kaj tranoktis en la junulargastejo de la Popola Altlernejo. Ni vizitis muzeon, kien nin logis kolekto de lignaj skulptaĵetoj de DÖDERHULTARN, viro kiu priskribis la vivon de frua 20a jc., entombigojn, nuptojn, familian vivon, malriĉon, hejmbestojn ktp. Feliĉe mi komprenis ĉiujn tekstojn kaj povis sendepende rondiri.

De Oskarshamn ni busis al Stokholmo, ĉirkaŭ 5-hora vojaĝo tra bela kamparo/arbaro en suna vespero. Ni bonŝance sidis en la supra etaĝo de la buso, en la unuaj seĝoj. Apud ni junulo preskaŭ la tutan vojaĝon fingrumis sian komputilon, ne atentante pri la vidaĵoj, sed ni ĝuis la pejzaĝojn, interparolante. Ankaŭ ni iom fingrumis la poŝtelefonon de K., ĉar ni deziris lerni trovi la tekstomesaĝojn, kiujn mi estis sendinta al ŝi kaj ŝi ne trovis. Ni

kunlabore sukcesis kaj fieris, ke ni maljunulinoj lernas uzi modernajn komunikilojn. La telefono de K. estas svedlingva kaj la mia finnlingva, sed ni lernis kion fari. Ni ĉiam parolis en Esperanto, preskaŭ same flue kiel en niaj gepatraj lingvoj. Mi tute ne kapblas PAROLI la svedan, kvankam mi dum multaj jaroj lernis ĝin en lernejo.

En Stokholmo mi ankoraŭ pasigis unu tagon kaj duonon ĉe mia amikino. Ni vizitis la malnovan urbocentron kaj luksan muzeigitan hejmon en parko, iom ekster la urbo, kie siatempe loĝis iu Princo Eŭgen. Li estis pentristo-artisto. Lian domegon nun ornamas ne nur liaj kaj alies artaĵoj sed ankaŭ abundaj floroj en potoj kaj vazoj, kun elegante kombinitaj koloroj. Ni manĝis en la Princa kuirejo salitan salmon kaj trinkis kafon kun kuketo.

Ĉio en suda Svedio pensigas min pri la longa kaj riĉa historio de la lando. Ŝajnas ke ankaŭ la naturo tie estas pli riĉa, pli fekunda. Mia Finnlando estas malpli dotita, tamen mi amas mian landon kaj admiras (ĉu ankaŭ envias?) Svedion. Kerstin rimarkigas, ke norda Svedio pli similas Finnlandon.

Saliko

Serĉado pri tempo pasinta

Ekzistas du amikinoj-esperantistaj, kiuj deziris montri unu al la alia iom pri siaj antaŭaj vivoj. Unu el ili devenas de la sudo, el lando kun "folio-arboj", kiel fagarboj, padusoj kaj fraksenoj. La alia devenas de la nordo, el lando kun vastaj pin-arboj kaj 188.000 lagoj, preskaŭ 200.000! Unu jaron ili vojaĝis suden, lernis pri pli ol miljaraj preĝejoj, pri fekundaj ebenaĵoj, pri milda naturo. Tiun ĉi jaron ili kune vojaĝis al la ekzotika nordo por same travivi la etoson de la fruaroj de Saliko kaj de ŝiaj lastaj profesiaj jaroj. Mi, la sudlandano, kiu ne multe vizitis la landon norde de Stokholmo, estis plena da scivolo.

Ni ekvojaĝis per trajno de Hyvinkää, urbo norde de Helsinki, al granda urbo Tampere, 250.000 enloĝantoj kaj grava fervoja konektejo. Buso portis nin dum tri horoj tra vastaj pinarboj laŭlonge kelkaj el la multaj miloj de grandaj enarbaraj lagoj al Virrat, la naskiĝloko de Saliko. Ni tranoktis en moderna feriado kurscentro en apartamento bone ekipita per porcelano kaj kuirpotoj diversaj. Kompreneble la domo situis sur lagobordo, tiel ke eblis ĝui kolorplenan, ravan sunsubiron en la akvo ĉiun vesperon. Ni povus remi aŭ pagaji, kiam ni volus. Nenion el tio ni profitis, sed ni profitis meze en septembro la eblecon kolekti ruĝajn ribojn por

prepari al ni bongustan deserton. Ligite al la ferienda centro situas malnova, sed bone renovigita pastorejo. Plurloke la eklezio vendis pastorejojn al diversaj feriaj aŭ edukaj centroj. La kostoj flegi la malnovajn domojn tro pezas al la eklezia ekonomio.

Najbare situas bele organizita, subĉiela folkloro muzeo kun malnovaj farmoj, ventmuelilo, gastejo – manĝejo. Ni manĝis tipe finnan manĝaĵon en la malnova gastejo, kie iam loĝis la patrino de Saliko. Saliko rakonte vivigis la okazintaĵojn de sia propra infanaĝo, kaj ankaŭ tiujn de siaj gepatroj. La farmdomoj, kiuj jam en frua tempo situis dise en la kamparo kun la kampoj ĉirkaŭ la domoj, estis

kelkfoje tre grandaj, ĉar ja estis multe da spaco en la lando. Oni ne kreis vilaĝon, kiel en pli sudaj landoj. Vilaĝoj kreiĝis poste, kiam oni bezonis "vendoplacojn", kiuj iom post iom similigis al urbetoj, en kiuj kreskis butikoj divers-specaj, bankoj, eĉ apoteko, en kiu iam laboris la patrino de Saliko. Ni estis invitataj en farmodomon malnovan, kies posedantoj ricevis parton de la pago de la ŝtato por renovigi malnovstile la domon, kiu longis 27 metrojn. Ŝajne oni bone zorgas pri sia antaŭa kulturo en Finnlando.

Mi aŭdis multajn rakontojn pri la laboro en la malnova farmo, kiun posedis la gepatroj de Saliko. Ni ĉirkaŭiris en la domo, en kiu multaj ĉambroj kaj anguloj retenis sian malnovan stilon kaj arkitekturon. Saliko rakontis kiel laboris kaj vivis gepatroj kaj kvar infanoj, ŝi rakontis pri la bovinejo, montris malnovajn ilojn. La posedaĵo ne plu estas farmo, sed la bofratino de Saliko loĝas en la domo, kiun ŝi plenigas per malnovaj aĵoj, kiuj interesas ŝin. Ŝi preskaŭ kreis muzeon en la stalo kaj bovinejo. La patro de Saliko, la farmisto laboris kiel pedelo en la preĝejo ĉiun dimanĉon. Lia tasko ankaŭ estis kolekti eklezian imposton. La vivo de la knabineto antaŭ 70 jaroj dum la rakontoj denove plenigis la ĉambrojn, kaj mi ĉion ensorbis. Ni vizitis la preĝejon, granda, ligna kun helaj koloroj. Ĝi estis konstruita 1774 de needukitaj terkultivistoj. Mi povis aŭskulti la historion de la preĝejo en la sveda lingvo per aŭskultiloj. Finnlando estas oficiale dulingva kaj en publikaj kaj oficialaj situacioj oni devas laŭleĝe uzi la du lingvojn – la finnan kaj la svedan.

La "vendovilaĝo" Virrat krom la granda preĝejo havas novan, belan bibliotekon, lernejojn kaj butikojn, sed la ĝenerala etoso de pluraj etaj vilaĝoj kaj urbetoj de fino de la 19-a jarcento ne povas sekvi la modernan evoluon, sed donas impreson de loko, kiun la tempo preterpasis. Ekzistas pluraj tiaj en Skandinavio kaj Eŭropo, eble en pli da landoj.

Vespere ni ĝuis belan kaj instruan naturpromenadon laŭ lago kaj kanalo. Post kiam ni lernis pri bestoj kaj plantoj ni rigardis la alvenantan krepuskon super la lago la lastan vesperon

en Virrat.

Venontan tagon ni daŭrigas pli norden al la urbo Karleby (Kokkola finningve) en Ostrobotnio ĉe la Balta Maro. Tiu marborda urbo eble plej prosperis dum la unua duono de la 19-a jarcento, kiam grandaj velŝipoj ankaŭ el Finnlando trafikis la mondajn marojn. Al Karleby ili portis porcelanon el Fora Oriento, io, kio donis riĉecon al la ŝipposedantoj, kiuj konstruis al si grandajn domojn kaj donis prosperon al la urbo. Karleby estis fondita en 1620 de Gustav II Adolf. En la urbo konserviĝas la plej vasta kaj neŝanĝita ligna urbo de Finnlando. Karleby havas 46.500 enloĝantojn. El tiuj 6.300 (14%) estas svedlingvanoj, kiel oni diras. En la tuta regiono Meza Ostrobotnio estas 44.000 svedlingvanoj. Ostrobotnio situas vidalvide de Okcidenta Botnio en Svedio. (Finnlando kaj Svedio estis unu lando ĝis 1809). La enmigrado de Svedio komenciĝis plejparte en 1200-1300. Poste la homoj migris laŭ la riveroj enlanden. En Ostrobotnio la lando forte leviĝis, 8 mm ĉiun jaron. La haveno de Karleby devis ofte esti translokigita. Apud la riveroj estas fekundaj kampoj, sed inter ili vastaj arbaroj sur sablo, inter kie miksiĝas multaj marĉoj.

La bone konservita ligna urbo-parto "Neristan" ankoraŭ montras al la vizitanto la vivon dum la 17-18-aj jarcentoj. Dum sia historio la enloĝantoj devis batali kontraŭ fajro inter la lignaj domoj kaj akvo pro la ŝanĝiĝanta marnivelo. Nun restas la "urba markolo" en centra parko kiel memorilo pri la iama marnivelo.

Bonŝance la decidintaj politikistoj ne permesis konstrui modernajn altdomojn, sed retenis la historian atmosferon kun la pli etaj domoj kaj kortoj de maristoj kaj manlaboristoj en la urbo-parto "Neristan". En la suda parto "Oppistan" situas la grandaj loĝejoj de grandkomercistoj kaj ŝipposedantoj. Multaj domoj havas lignajn ornamaĵojn, por montri, ke la urbo estis bonhava kaj riĉa. La urbanoj ankaŭ hodiaŭ vive partoprenas en la socio, ofte kiel verkistoj aŭ artistoj – la nuntempaj "manlaboristoj". La kortoj inter la domoj kondukas vin al pli fruaj jarcentoj. Oni skribas, ke la fama "ora tranĉo" de Leonardo da Vinci estas uzata en la arkitektura

planado de la urbo Karleby. La urbo ankaŭ ludis sian rolon en la Krimea milito. En la parko oni montras unu el la britaj boatoj, kiuj estis kaptitaj dum tiu milito.

En la 17-a jarcento venis komercisto, Aspegren, el Östergötland en Svedio al Karleby. La mono kolektiĝis en liajn poŝojn kaj li konstruis UNU el la plej grandaj domoj de la urbo. Liaj posteuloj fariĝis pastoroj. La belega domo dum la jarcentoj ludis diversan rolon, kelkfoje privata lernejo, kelkfoje infanvartejo kaj lernejo por etuloj, kelkfoje paroĥa kunvenejo. Nun ĝi estas privata hejmo de Aspegren (posteulo en la sepa generacio de li, kiu iam enmigris). Dum la somero ĝi funkcias kiel hotelo. La eklezio vendis sian domegon al privata familio pro ekonomiaj kialoj.

Saliko volis mendi por ni ĉambron por tranokti, sed ne eblis, ĉar la hotelo funkcias nur somere. Ni tion ne sciis kaj sonoris ĉe la pordo. S-ro Aspegren malfermis kaj rakontis sian historion al ni. Ni povis vidi la grandajn salonojn en bongusta maniero plenigitajn per belaj malnovaj aĵoj. Nun li kaj lia edzino laboras kiel verkistoj kaj redaktas librojn, laboras pri historio kaj kulturo en sia urbo. Ili estas svedlingvanoj. Dum nia vizito ili parolis svede kun mi kaj finne kun Saliko.

En Karleby vivis fama paroĥestro en la 1770-aj jaroj, Anders Chydenius. Li aranĝis publikajn koncertojn kun famaj komponistoj el Eŭropo. Ili venis kun la finnaj velŝipoj, kiuj komercis ĉie en Eŭropo kaj en la mondo. Gudro estis tre valora varo, kiu kreis la regionon la plej prosperan kaj riĉan en la lando. Tion oni ankoraŭ vidas, vizitante domojn kaj muzeojn en la regiono. Ekde 1968 okazas en apuda komunumo la plej fama folklormuzika

Malnova urbodomo en Karleby/Kokkola

(Wikipedio)

festivalo en Eŭropo. Kelkaj komunumoj havas kanteleon en siaj blazonoj. Multaj famuloj en la finnlanda historio devenas de tiu ĉi loko; Johan Ludvig Runeberg, la nacia verkisto, Johan Vilhelm Snellman, politikisto kaj filozofo, Zacharias Topelius, fabelverkisto, familio Donner (Jörn Donner, fama verkisto), Kaarlo Juho Ståhlberg, la unua finna prezidento.

La svedlingvanoj kreis asocion LUCKAN ekde 2001 por protekti kaj evoluigi la svedan lingvon kaj kulturon. Inter multan alian laboron ili eldonis broŝuron pri verkistoj svedlingvaj en Ostrobotnio. Ĝi enhavas liston de pli ol 200 verkistoj, kiuj ankoraŭ nun vivas kaj laboras. Multaj verkis poemojn kaj poemarojn, sed kelkaj verkis ankaŭ romanojn pri siaj vivoj en ĉemaraj urboj kaj pri la naturo. Oni rimarkas en la tekstoj sopiron al la kulturo estinta kaj al la naturo. Mi citas poemeton de Jens Engqvist.

La Muzeo de Renlund

(Wikipedia)

*Havi la eblecon posedi
Ĉi tiun matenon
Libera kiel infano
Precize tie ĉi
Kie maro kaj strando
Renkontiĝas Por momento
Esti parto
De la sereno,
Kiu ĝin brakumas.*

Kie maro kaj strando renkontiĝas 1989

Kelkaj el la grandaj, riĉaj domoj nun servas kiel muzeoj, restaĵoj aŭ estas uzataj por aliaj celoj. Ni manĝis en iu malnovstila restoracio, kiu havis grandan surfacon subtere. La Muzeo de Renlund montras la vivon dum antaŭaj tempoj en Karleby. Ni ricevis multajn informojn pri la ŝipoj, kiuj veladis al foraj maroj.

Mi neniam vidis tian primaran muzeon kaj ĝi tre interesis min. Ĝi bone rakontis pri la kresko de graveco kaj riĉeco de la urbo per eksporto de gudro kaj importado de aĵoj de Fora Oriento kaj de Eŭropo, sed ankaŭ la bataloj kontraŭ ŝtormoj kaj naturaj fortoj.

Alia parto de la muzeo prezentas verkojn de fama finna pentristo, Veikko Vionoja, naskita 1909. En liaj kreaĵoj la lumo ludas grandan rolon. Li pentras kaj desegnas motivojn pri etaj farmoj. La bildoj estas plenaj de trankvilo en diversaj momentoj de la diurno. Ekde la 1950-aj jaroj la kubisma stilo ekkreskis en liaj bildoj. Liaj bildoj ekde 1960-1980-aj jaroj kaj daŭre ludas gravan rolon en la finna arto. La pendigado de la bildoj estis tre lerte farita. Vizitante la muzeon mi trovis angulon, de kie videblis pluraj pentraĵoj. Mi povis sekvi la etoson kaj la trankvilon radii de motivo al motivo. Veikko Vionoja estas interesa nova konato.

La nokton en Karleby ni travivas en la "Malnova Pastora Hejmo". Ankaŭ ĝi estis siatempe vendita al privatulo pro ekonomiaj kaŭzoj de la eklezio. Granda domo en granda ĝardeno iom ekster la urbo. Kelkaj ĉambroj de la domo similis al la ĉambroj en la filmo "Fanny kaj Alexander" de Ingmar Bergman. Kelkaj mebloj estis vestitaj en blanka tolaĵo. En la vitra verando oni povis manĝi kaj imagi, ke oni sidas en la ĝardeno. Ĉiu angulo, ĉiu muro, ĉiu breto estis plenaj de aĵoj kiel en malnova loĝejo. Tamen kion mi tre aprezis estis tio, ke la lito estis bona kaj ke ekzistis libroj en nia dormoĉambro. Antaŭ ol endormiĝi mi iom legis en iu libro pri Don Camillo. Mia patro laŭtlegis el ĝi por la familio dum sabatvesperoj en mia junaĝo.

Eĉ pli norden kaj enlanden. Sub iom da pluvo ni buse vojaĝis al la vilaĝo Lestijärvi, kie Saliko loĝis dum 20 jaroj kaj laboris en apud-urba gimnazio. Ni tranoktis en du-ĉambra apartamento, kiun la komunumo luis al vizitantoj, ĉar ne plu estas hotelo en la vilaĝo. En la vilaĝo situas preĝejo iom pietistinfluita, eta urbodomo, kelkaj dise lokigitaj domoj. Ĝi aspektas iom dezerta, norda vilaĝo. Ne eblis vere manĝi en nia apartamento, sed amikino de

Saliko afable lasis nin kuiri en sia domo, dum ŝi mem vizitis viramikon, kiun ŝi trovis dum dancvespero. La aĉetintoj de la domo de Saliko afable montris al mi la enon de la domo, kiu situas inter la lago Lestijärvi kaj la arbaro.

Do, kion oni faras en la vilaĝo Lestijärvi, se oni estas vizitanto? Mi estis interesita pri kiel aspektas la loko, kie mia amikino loĝis dum 20 jaroj. Se oni loĝas tie, kion oni povas fari? Aŭ labori en alia loko, aŭ eble en la sama vilaĝo, ekz en lernejo, esti buskondukisto, leterportisto kaj disdoni poŝtaĵon veturante per aŭto 200 kilometrojn ĉiun tagon, aŭ esti pensiulo. Se oni estas viro eble oni povas ĉasi aŭ fiŝkapti. Lestijärvi apartenas al tiuj multaj lokoj, kiuj prenas sian lastan spiron, klopodas vivteni sin per memoroj, muzeoj folkloraj de antaŭaj tempoj. Laŭ la lago estas 600 somerdomoj. Kion oni faras en tia loko, kie ne videblas multaj homoj, kie eble la diservo kelksemaĵa estas la "amuzaĵo" por kelkaj homoj? Oni devas ŝati la naturon. Oni devas ŝati ordigi kaj kreskigi en siaj belaj ĝardenoj plenaj de fruktoj, beroj, floroj. Oni devas ami kolekti berojn kaj fungojn en la vastaj arbaroj kaj prepari ilin por bongusta vintra manĝo al la familio. Aŭ hazarde vi devas esti pentristo aŭ verkisto, kiu povas vivi en alia mondo. Kion mi faris tie? Mi multe aŭskultis al Saliko, kiu rakontis pri ŝiaj promenadoj laŭ la lago, pri ŝiaj travivaĵoj kaj pensoj en la bela ĉirkaŭaĵo. La arbaro konsistas de altaj pinarboj kreskantaj sur sabla ebenaĵo tipe por Ostrobotnio. Inter lagoj kaj marĉoj situas kelkloke fekundaj kampoj.

Mi ŝatas la naturon. Mi iom plukis mirtelojn. Mi iris sur la molaj padoj laŭlonge de la lago. Ĉiumomente la lumo ŝanĝiĝas inter la trunkoj – lumo brilanta sur rektaj, belaj pinarbaj trunkoj estas io, kio plej tuŝas miajn sentojn. La sunradioj ludas sur preskaŭ senmova akvosurfaco. Kelkfoje venas venteto kreante etan ondon. Sed la ondoj ne lekas rokon, kiel ofte okazas, ĉar estas sablostrando. Iu ĵeteo. Ni eliras sur ĝin kaj vidas la sunbrilon ludi surfunde, sukcenkoloraj cirkloj dancas. Kelkloke iu malnova balanĉbenko aŭ lulseĝo proksime

staras ĉe la akvo. Ni sidas tie en somera varmo, kvankam la kalendaro montras mezon de septembro. Kiel bonŝancaj ni estas pri la vetero! Kune ni ĝuadas la belan kreaĵon de dio. Ĉu li/ŝi pli bone sukcesis ol la homoj? Mi ensorbis la odoron de la arbaro. Mi ĝuis la akvosurfacon de la vasta lago kun ie kaj tie etaj insuloj. La vagado laŭ la lago estas pli sankta ol nia mallonga vizito al la diservo en la preĝejo. Dio ankaŭ parolas al la homo per la naturo. Dankon, mia kara amikino, ke ni kune povis sekvi la bordojn de la lago Lestijärvi!

Dimanĉe vespere ni aliĝis nian preskaŭ eksterteran travivaĵon per reiro al civilizita mondo. Post sep horoj de buso- kaj trajno-vojaĝo ni atingis Hyvinkää iom antaŭ noktomeze.

En Hyvinkää Saliko loĝas en agrabla kvartalo en duetaĝa brika domo kun pinarboj ekster la fenestroj, tiel ke oni sentas sin loĝi en la finnaj arbaroj. Iun tagon ni vizitis la Vendoplacon en la centro de la urbo. Pli ol en Svedio, ŝajnas al mi, ke oni vendas lokajn fruktojn, legomojn kaj berojn. Multe vendiĝas nun mirteloj kaj vakcinioj. Ni faris ekskurson per la aŭto de Piia al la terpeco, kie Saliko kultivas legomojn kaj florojn. Tiun tagon estis pluva, griza malseka vetero, kio montris la "kolonipecojn", kie jam la aŭtuno atakis, en iom trista vesto. La terpeco situas 5 kilometrojn for de la loĝejo, do estas granda laboro prizorgi ĝin.

Tagon, kiam la suno denove brilis kaj la mondo denove montris sin en finsomera vesto, ni promenis al rivero Vantaa – la rivero de kiu la flughaveno portas sian nomon. Larĝa, bela valo kun fekundaj kampoj je unu flanko kaj

nordiaj rapidfluo kaj altaj piceoj aliflanke. Bela promonado!

Dum vesperoj ni reciproke laŭtleĝis. Ni legis memor-rakontojn de infanaj tempoj en Neristan en Karleby, ĉarmajn rakontojn pri infantempoj de la komenco de la 20-a jarcento, aŭ ni legis libron, en kiu finna knabino sendita al Svedio dum la milito, rakontis pri siaj spertoj en Svedio kaj kiam ŝi estis resendita al Finnlando. Saliko donis al mi tiun libron. Aŭ ni legis pri "Esploroj de Vivoĝojo" de Degučĭ – pri filozofio de Oomoto.

Unuan tagon en Hyvinkää ni estis invititaj de la paroĥo partopreni busvojaĝon ĉirkaŭ la urbo. Estis interese, ĉar la urbo estas tre vasta, sed la diversaj kvartaloj situas dise. Ekzistas multaj modernaj, belaj loĝkvartaloj. En unu el ili ni estis invititaj partopreni 45-jaran datrevenon de unu el la filoj de Saliko. La centro de la urbo ŝajnas esti konstruita dum la 1960-aj jaroj kiam la arkitekturo estis malbela. Oni tamen nun konstruis grandan, novan "supermarket" kun multaj butikoj, sed malmulte da aĉetantoj, belan, novan bibliotekon, parkon kun statuoj omaĝe al Helene Schjerfbek, kiu ĉirkaŭ dum dudek jaroj loĝis en Hyvinkää. Granda tabulo memorigas pri Donner, la fondinto de teksfabriko, kiu fondis kaj vivigis la modernan urbon. Tiu fabriko ne plu ekzistas. Nun la liftofabriko KONE mondkonigas la urbon Hyvinkää. Kvankam la tereno ebenas ĉirkaŭ Hyvinkää, ili konstruis skiejon kun deklivo en arbaro nomata "Sveitsi".

En la centro nun situas multaj, agrablaj, etaj restoracioj. En unu ni ĝuis bongustan fiŝon rigardante la kolorajn, aŭtunajn foliojn ekster la fenestro. Pluraj grandaj grizaj vilaoj, lignaj kun segitaj, blankaj ornamaĵoj ĉirkaŭ fenestroj kaj pordoj restas de la tempo, kiam Hyvinkää estis someruma loko. En unu la loka organizo de artistoj kreis ekspoziciejon por la lokaj pentristoj.

Ni vizitis la plej grandan ekspozicion, kiu okazis pri Helene Schjerfbek omaĝe al 150-jara datreveno de ŝia naskiĝo (1862-1946) en Ateneum, la nacia arta muzeo. Helene Schjerfbek estas unu el la plej famaj artistoj en Skandinavio. Jam 11-jara ŝi povis ekstudi en la lernejo de Finna Arta

Asocio. Dum sia vivo ŝi kreis pli ol mil artaĵojn. Oni sekvas la evoluon de Helene Schjerfbek en la 1880-aj jaroj, kiam ŝi pentris kaj desegnis multajn majstrajn portretojn de sia patrino kaj de infanoj. 1902-25 ŝi loĝis en Hyvinkää. Tiam ŝi evoluis en pli modernistan stilon – pli simpligitan. Dum siaj lastaj jaroj ŝi "dialogis" kun majstroj en la monda arto ekz El Greco, kio videblis en la ekspozicio. Laste oni vidis kelkajn el ŝiaj 40 memportretoj. Ili pli kaj pli montris kiel malsano kaj morto invadis ŝian korpon kaj vizaĝon ĝis en la fino ŝi estis detruita. Ŝi mortis en Svedio 1946.

Sur la Granda Placo ekster la muzeo kaj la Granda Preĝejo oni dum la jaro, kiam Helsinki estis "desegna ĉefurbo" finkonstruis la "Kapelo de Silento". Tiu projekto estas kunaranĝo inter la paroĥo kaj la urbo de Helsinki. Estas kapelo por Silento, konstruita en formo de granda ovo interne kaj boato ekstere. Ĝi estas konstruita per kurbigitaj alnobretoj. Sidante en ĝi, oni sentas sin ĉirkaŭtenita de granda ovo – eble oni novnaskiĝas fore de la bruaj urbo kaj mondo. Ni retenis en ni la bonfartigan senton de silento dum longa promonado laŭlonge de la bordo. Sur la akvo velis malnova "lerneja" ŝipo kun multaj veloj. Bela natura artaĵo! Perfekta fino de perfekta kaj enhavoriĉa tago.

Kompreneble ni parolis esperanton tutan tempon – dum du semajnoj preskaŭ tagojn kaj noktojn. Ne diru, ke ne eblas paroli esperanton. Mi rapide komprenis, ke mi devus terure multe labori por kapabli paroli finnan lingvon. Mi atingis ĝis "yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi" = unu, du, tri, kvar, kvin!

La lastan tagon Saliko kreis lumfeston por ni du en la korto. Ni havis multajn kandelojn, "vivantan fajron" manĝis kaj trinkis dum krepusko ĉirkaŭis nin. Fine ni saŭnumis – la plej sankta faraĵo en Finnlando.

Tiel finiĝis mia konatiĝo kun Finnlando. Mi multon spertis kaj multon lernis dum mia vizito en mia najbara lando.

Kerstin Rohdin

Malrapide vi antaŭen paŝas. Preskaŭ senspuraj Montras sin viaj agoj dum la vivo Baldaŭ forgesotaj ili forflugas. Kie vi rikoltos tion, kion vi semis Laŭ la vojo peza, kiun vi serĉante vagis? Por iri la vojon krutan kaj malfacilan Nepras, ke vi havu bonŝancon. Longa estas la vojo Ĝis vi atingos la rozan ĝardenon.

Ernst V. Knappe:
1873 – 1929
Pensoj en la nokto

Helene Schjerfbek 1890 (Vikipedio)

Zofia Banet-Fornalowa

Komence de septembro mi ricevis leteron de Zofia Banet-Fornalowa. Ĝi kiel kutime rakontas tion, kion ŝi faras, kion ŝi verkas. Eble ŝia energio estis iom malpli granda ol mi konas ĝin, tamen ŝi petis, ke La Espero aperigu informon pri ŝiaj lastaj verkoj ekz "Omaĝe al Aleksandro Silbernik." Mi kunportis ŝian leteron por respondi al ĝi dum mia vojaĝo en Esperantolando. Meze de septembro mi relegis la leteron de Zofia kaj komencis respondi, sed neniam estis tempo forsendi ĝin. Ĉu mi skribis al ŝi, dum ŝiaj lastaj tagoj en la vivo? Kiam mi kelkajn tagojn pli poste hejme en komputila mesaĝo legis pri ŝia forpaso, estis granda ŝoko, ke mia amikino Zofia ne plu estas en tiu ĉi mondo. Mi ne volis tion kredi. Mi kredis, ke Zofia ne povis morti, mi kredis, ke ŝi eterne vivas. Kaj ŝi ja tion faras. Ni ĉiuj, ŝiaj geamikoj, ni ĉiuj, kun kiuj ŝi kunlaboris, memoros ŝin viva, energia, kapabla.

Jam komence de la 1980-aj jaroj ni renkontiĝis kaj renetis kontakton ĝis nun. Mi lernis koni tre kapablan kaj bonkoran amikinin. Ni faris multajn laborojn kune, multajn de ŝiaj prelegoj, plurfoje pri Janusz Korczak mi interpretis. Ŝi faris profundan esploron

pri li. Ŝia prelego pri lia vivo kaj verko estis kortuŝa. Same ŝiaj verkoj pri Zamenhofs familia. Zofia Banet-Fornalowa faris multajn vizitojn en Svedio kaj ĉiam ŝi volis labori kaj dividi kun siaj samideanoj kaj kun sia publiko el siaj grandaj konoj, pri siaj studoj kaj esploroj pri esperantaj pioniroj. Tre densan kunlaboron ni faris unu semajnon komence de la 1980-aj jaroj en Örebro, kiam ŝi faris 16 prelegojn dum kvin tagoj. En lernejoj ŝi rakontis pri polaj lernejoj, aŭ pri Janusz Korczak. En seminario ŝi prelegis pri la pola edukado fariĝi laboranto en infanvartejo. En UN-societo ŝi prelegis pri la Varsovia geto. En la Urba Biblioteko ŝi prelegis pri la moderna pola literaturo. Antaŭ ĉiu publiko la temo estis adaptita al la aŭskultantaro. Kia laboro, kia energio "liveri" tian divers-specan prelegsemajnon. Post tiu laborsemajno ni hejme faris etan festenon. Tiam mia dekjara filo dancis kun Zofia. Ĝis la fino de sia vivo ŝi memoris tion kun danko, ofte menciis tion en siaj leteroj.

Poste Zofia kaj Jerzy fariĝis tre bonaj geamikoj kun Harold Brown, mia kunloĝanto dum multaj jaroj kaj esperantlingva verkisto. Ni plurfoje vizitis la hejmojn de unu la aliaj, diskutis programojn kaj kunlaboron. Zofia kaj Harold kune verkis la teatraĵon "La Jubileo" por celebri la centjarigon de la Esperanto teatro. Tiu teatraĵo "La Jubi-

leo" estis prezentita 1996 dum KEF en Kopenhago. Ĝi ricevis grandan laŭdon kaj estis prezentita dufoje antaŭ plena salono.

Alia kortuŝa evento, kiu montras la korvarmon de Zofia. Ŝi verkis eseon pri la verkado de Harold Brown. Ĝi aperis en "Eduko Danĝera" 2006. Zofia kaj Jerzy Fornal partoprenis la In memoriam-ceremonion de Harold Brown 2004. Zofia prelegis pri lia verkado kaj Jerzy faris tre vivan prezentadon de la teatraĵo "Vagabondo", verkita de Harold. La publiko estis plene kaptita. Ĝi kvazaŭ vidis Jerzy kaj Harold (kvankam ne plu vivanta) kune roli sur la scenejo.

Mia kara amikino Zofia, ripozu en paco! Mi memoras kaj repensas pri ĉio, kion vi faris. Mi pensas pri ĉiuj jaroj, kiam ni kunlaboris kaj amikinis. Dankon por via serioza laboro! Dankon por ĉio, kion vi donis al la mondo!

Al la leganto!

Uzu la eblecon aĉeti, legi kaj lerni pri nia esperanto historio ekz en la libroj:

LA PEREINTOJ IN MEMORIAM
ZAMENHOF-FAMILIO
OMAĜE AL ALEXANDER ZILBERNIK

"Ni devas koni pri nia historio", tiujn vortojn Zofia ofte diris. Ni ne forgesu niajn pionirojn. Ni ĉerpu el la fontoj de Zofia Banet-Fornalowa.

Kerstin Rohdin

[...]

La familio, ekde la prahistorio, formis la fundamenton de la socio. De ĝia strukturo kaj internaj rilatoj dependis grave la progreso de la homaro. Aparte grava estis kaj daŭre estas la rolo de la familio en la vivo de tiuj naciecoj, kiuj pro historiaj kaŭzoj kaj diversspecaj perfortoj, perdis siajn ŝtatojn kaj vivas, kiel minoritato, diasporo.

Tia sorto trafis la judojn, kiuj dum pli ol 2000 jaroj estis devigitaj vivi kiel diasporo en ŝtatoj kun kristana, islama kaj alireligia plejmulto. En multaj el tiuj landoj ili frontis divers-specajn persekutojn ekde diversaj reprezentoj kaj leĝaj limigoj ĝis pogromoj. Ĉio ĉi kaŭzis necertecon kaj humiligojn diverskarakterajn.

[...]

Tamen pleje al stabileco, sekureco kaj entute bonfarto kontribuis, favoris, laŭeble la familio.

Tio supre skribita klarigas ankaŭ fenomenon, kiu ligiĝis kun sufiĉe multnombra ligiĝo de judoj kun progresivaj movadoj, partioj, kies celo estis kontraŭstari al maljusteco. Ili aktivis favore al forigo de ĉiuspeca ŝovinismo.

La Zamenhof-familio apartenis al la plej progresemaj. La patro de d-ro L. L. Zamenhof, Marko Zamenhof, estis ligita kun Haskala, intelekt-socia direkto, movado, kies celo estis klerigo kaj entute vastasence progreso. La Zamenhofoj vivantaj en pluretna Bjalistoko, kie ne forestis konfliktoj, estis aparte varme inter si ligitaj. Grave ludis la zorgo pri altnivela klerigo de la infanoj.

En tiu amika etoso formiĝis karakterizaj trajtoj de la familianoj, stimulantaj al aktivado, kies celo estis plibonigo de la mondo. La reganta sinteno inter la familianoj esprime estis kompato al tiuj, kiuj bezonis helpon, traktado de aliaj amike kaj kompreneme.

En tia etoso kreskis kaj edukigis Ludoviko Zamenhof, same liaj gefratoj. Nemirige do, ke en la kapo de la sentema kaj tre inteligenta knabo koviĝis pensoj kaj ideoj pri nepro agi, fari ion, por ke la homoj vivu akorde, amike, kiel okazis en lia kaj aliaj familioj, kun kiuj ĝi estis parenca, kaj ankaŭ pli vaste restis en amikaj rilatoj.

[...]

La apuda teksto de Zofia Banet-Fornalowa estas eltraĵo de ŝia artikolo *Postparolo – Pri Homaranismo kaj la Familio* Ĝi aperis 2010 en la kajero HOMARANE 1, LF-koop, La Chaux-de-Fonds